

*„A terrorizmus valódi lényege nem maga a cselekmény,
hanem az arra adott reakciónk.”*
- Bruce Schneier -

Éberhardt Gábor
NKE RTDI, PhD hallgató

Migráció és terrorizmus

Absztrakt

A második évezred fordulójának időszakában a bennünket körülvevő világban számos olyan politikai, gazdasági, társadalmi krízis, a tömeges migráció, a IV. ipari forradalom, az aszimmetrikus hadviselés, a terrorizmus új típusú jelensége vált egyre nagyobb tömegek előtt egyre ismertté, hogy a fejlődés gyakorlatilag szobáinkba hozta azokat. Ezek az események többségükben a felgyorsult változásokkal összhangban alakultak ki, majd terjedtek a globalizációnak és az adatátviteli fejlődésnek köszönhetően. Tanulmányomban vizsgálom, hogy a migráció és terrorizmus közti direkt kapcsolat a saját állampolgárság, a reguláris és irreguláris migráció alanyai, valamint a regisztrált terrortámadások között kimutatható-e. Amennyiben az bizonyíthatóan létező jelenség, úgy milyen rendészeti lehetőségekkel lehetséges a terrorizmus kockázatát, a migráció veszélyét csökkenteni.

Tárgyszó

félelem, megelőzés, migráció, terrorizmus, veszély

Bevezetés

Doktoranduszi kutatásom tárgya a migráció rendészeti megközelítésű közrendi, közbiztonsági (Finszter, 2009. 167-172. o.) és járványügyi hatásainak vizsgálata (Kmetz, 1897. 282. o.) a kapcsolódó jelenségek elemzése, ajánlások kialakítása. Ebben a kutatási aspektusban megkerülhetetlen a migráció terrorizmussal történő kapcsolatának vizsgálata, elemzése, értékelése a „causa et effectusi” szerinti összefüggések rendészeti szakmai és normaalkotási ajánlások előkészítésének céljával (TE-SAT, 2018/A).

A tanulmány készítésének motivációja a migráció rendészeti kezelésű feladatainak vizsgálata a Magyarország külső határait érintő tömeges migráció és az azt megelőző időszakában, az empirikus tapasztalásaim tudományos módszertannal vizsgálva. Ebben a migrációs áramlásban kutattam annak szervezettségét, valamint a szervezett bűnözés kapcsolódását, a terrorizmusra utaló jelenségeket. Az aktualitás a tanulmány céljával párosul, mivel az összegzés rámutat a vizsgált jelenségek összefüggéseire, valamint ajánlást fogalmaz meg további rendészeti módszertan alkalmazására.

A társadalmi rendet, közbiztonságot és nyugalmat súlyosan sértő, veszélyeztető jog-sértő magatartásként a nemzetközi szinten sem egységes fogalommal leírt terrorcselekményt azonosítom, egyetértve Schneier (2010. 28. o.) gondolatával.

Fogalmi keretek

A migráció és a terrorizmus, valamint a jelenségekhez kapcsolódó hatások egységes leírása a tanulmány készítésének időszakában hiányoznak, azok különböző megközelítésben leírtak. A jelenségek és a hozzájuk kapcsolódó fogalmak tanulmányomban kezelt konceptualizálásához Kerezsi (2018. 16. o.) gondolata adja az iránymutatást: *„A társadalmi törésvonalak mentén kialakult és nem kellőképpen kezelt konfliktusok súlyosan veszélyeztetik a társadalom integrációját.”*

A migráció

A migrációnak az emberiség történelmével egyidős előélete miatt számtalan megfogalmazása és a jelenséghez kapcsolódó értelmezése van, amelyek közül csak a tanulmányban használt megközelítésekre hivatkozok. A jelenség szociológiai jellegének középpontjában mindig is az ember helyváltoztatása volt, amelynek beazonosítható a kiváltó oka (Hautzinger, 2018. 213. o.).

A EU külső határai átlépésének jogszerű kereteit a Schengeni Megállapodás (1985. 1. fejezet 2. cikk (3)), majd Magyarország tagállami státusza idején a (Schengen kódex, 2016. 5. cikk (1)) a határ ellenőrzésének rendjét leíró rendelete szabályozza. Az Alaptörvény garanciális jogként biztosítja a jogszerű beutazás, tartózkodás esetén a szabad mozgás jogát. A magyar állampolgárok részére a külföldre utazás jogát, annak rendjét, a visszatérés garanciális lehetőségét a Külföldre utazásról szóló (1998. 1. §) törvényben deklarálta a jogalkotó.

Izmus, terrorizmus

Az „izmus” a magyar nyelv értelmező kéziszótára (1978) szerint főnév, amelynek eredeti jelentése filozófiai, politikai vagy művészeti irányok valamelyikének megjelöléseként, valakiről vagy valamiről elnevezett irányzat.

A terror az ijedtséget, rémületet jelentő latin „terreo” szóra eredeztethető vissza, amelynek napjainkban alkalmazott értelmezését a nagy francia forradalom idején nyerte el. A terrorizmus kifejezésnek a tanulmány készítésének időszakában sincs nemzetközileg elfogadott, egységesen értelmezett definíciója, ugyanakkor annak tartalma leírható, körülhatárolható. A terrorcselekmény fogalmi, leíró kategóriájába sorolható elkövető a terrorista.

A terrorizmus módszertana területén szintén érdemi változások következtek be, amely folyamat eklatáns pontja az USA elleni új típusú támadás. A 2001. évi terrorcselekmény felhívta a figyelmet, hogy egy új dimenzió jelent meg. Ezeknek a támadásoknak jellemzője a vitatható cél és motiváció, a tárgyalási készség hiánya. (Tálas, 2007. 6-7. o.) A rendészeti szervek pozícióját amennyire támogathatja, úgy nehezíti is a IV. ipari forradalomnak értékelt adatátviteli technológiai fejlődés (Sallai, 2014. 98. o.) amit a támadás szervezői ki is használtak.

A terrorcselekményt a jogalkotó Magyarországon a Büntető törvénykönyvben szabályozza (2012. 314-320. §). A magyar büntetőjog büntetni rendeli a terrorcselekmény feljelentésének elmulasztóját, a terrorizmus finanszírozóját, értelmezi a terrorista csoport fogalmát.

Kockázat, veszély, elemzés, értékelés

A migráció és a terrorizmus is magában rejti a kockázatot, amit a veszély valós, káros hatásainak bekövetkezési valószínűségeként értelmeznek (Teke, 2006. 65-91. o.). A veszély fogalmára a rendészettudományi szaklexikon (NKE RTK, 2018/A 696. o.) szintén több értelmezést ad. A veszély lehet absztrakt vagy potenciális; konkrét vagy aktuális és putatív (Sallai, 2018. 28-31. o.).

A fenyegetettség fogalma (Gazdag, Remek, 2018/A 17. o.) szerint félelmei, aggodalmi csak azoknak az embereknek, közösségeknek nincsenek, akik nem érzékelik, nem „percipiál” -ják azt. Az információk és a feltárt helyzetre, jelenségre vonatkozó adatok, kapcsolatok elemzése és értékelése egymásra épülő tevékenységet, munkafolyamatot takar. A migráció és a terrorizmus hatásainak megelőzésére, kezelésére elengedhetetlen feladatrendszer az elemző-értékelő tevékenység. A rendészettudományi szaklexikon (NKE RTK, 2018/B. 164-165. o.) szakterületeként közelíti meg a fogalmat.

Szabadság versus biztonság

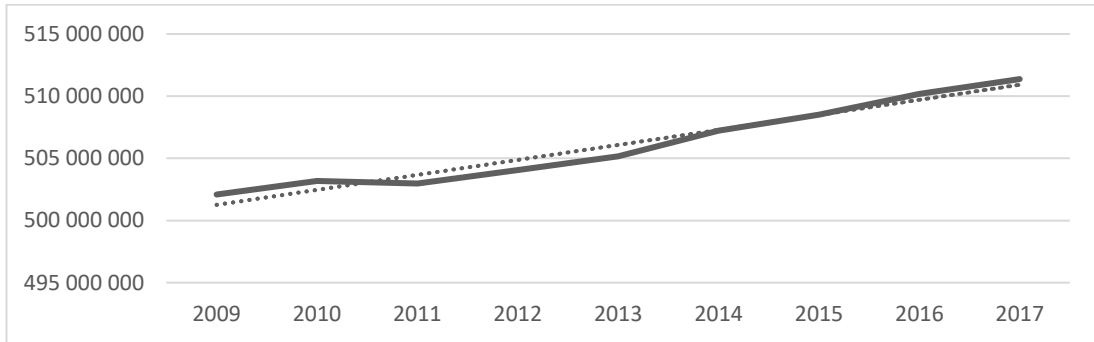
A szabad mozgás, a tartózkodási hely jogának megváltoztatása a fejlett demokratikus államok egyik alapvető eleme. Az ellenőrzött mozgási jog gyakorlásának intézményi sérelme a társadalmak részéről direkt módon veti fel a biztonság kérdéskörét, annak igényét. A biztonság kifejezésnek szintén nincs egységesen elfogadott értelmezése. A latin „securitas” fordítása a félelemnélküli állapotot fejezi ki. A biztonság percipiált értelmezése mellett alkalmazott az objektív, vagy valós biztonság fogalmi köre is, amely a környezeti hatáselemzésekre épül és ellentmondást feltételez a szabadságjoggal szemben.

A szabadság és a biztonság iránti társadalmi igény anakronisztikus ellentétére ad választ a doktoranduszi kutatásom során feltárt és módszertannal igazolt túlterheléses migrációs és a hármás hatás fogalma. A kutatási adatok eredményeként megállapítható, hogy a globalizált világ migrációs folyamataiban jelen van a szervezettség (Éberhardt, 2019.) amely az ellenőrzés feltételrendszerének gyengítésével a társadalmi biztonságot veszélyezteti, valamint ezek a negatív célzatú hatások egymásra épülve erősítik egymást, jellemzően három elkülöníthető szakaszban.

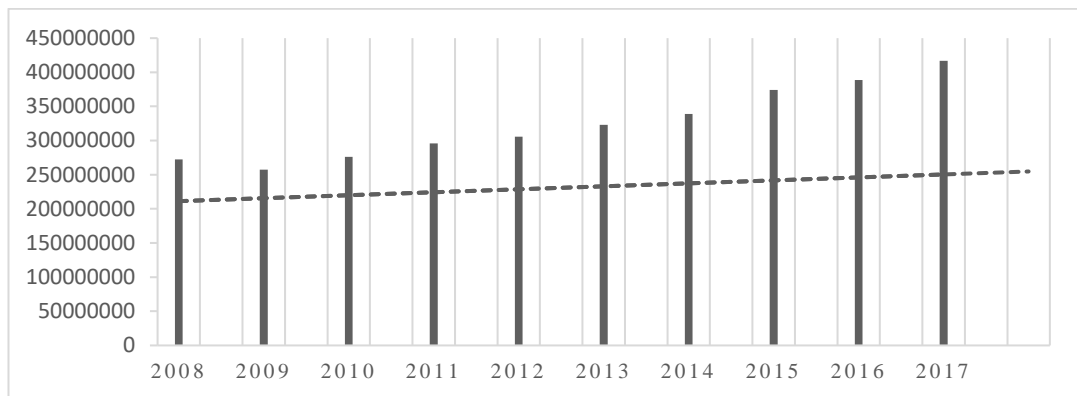
A biztonsági kockázatok sorát növeli a migráció és a terrorizmus aspektusában is a szervezett bűnözéssel történő aktív kapcsolatrendszer, az államhatárokhöz történő kapcsolódás. A folyamatban további súlyos elemként jelenik meg a proliferáció, valamint a rendészeti integritás kérdésköre.

Forrásadatok elemzéséből levonható következtetések

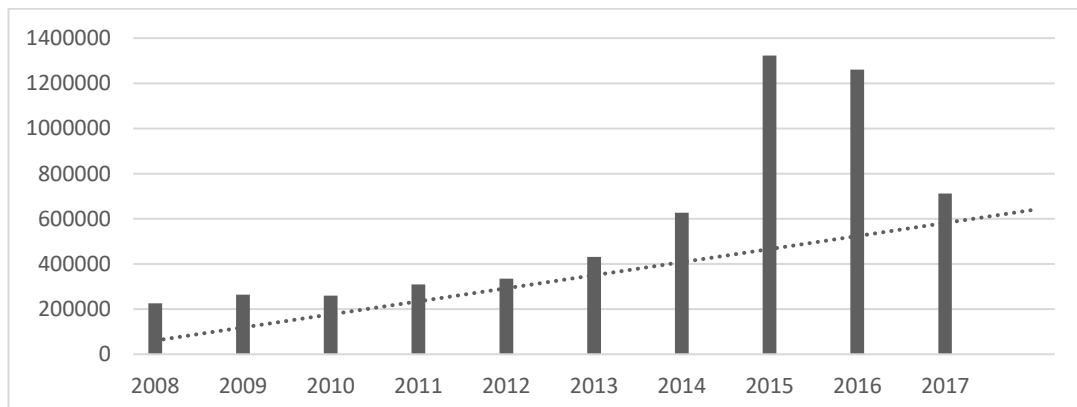
A tanulmányban vizsgálat tárgyát képezte az Európai Unió (EU) 28 tagállamára kiterjedő adatállomány a lakosság létszámára, a regisztrált migránsok és turisták nyilvántartott adataira vonatkozóan. A terrorcselekmények adatelemzéséhez az 1970. évtől vizsgált és regisztrált adatokat (GTD) használtam fel, valamint az Europol által szerkesztett TE-SAT 2009. és 2018. években kiadott jelentéseit. A vizsgált értékelési időszak 2008. és 2018. évek közé helyezett.

1. sz. ábra – EU 28 tagállamának regisztrált lakosságszáma és változási trendje
 Forrás: <https://bit.ly/2W14yHS> (Letöltve: 2019. 03. 09.)

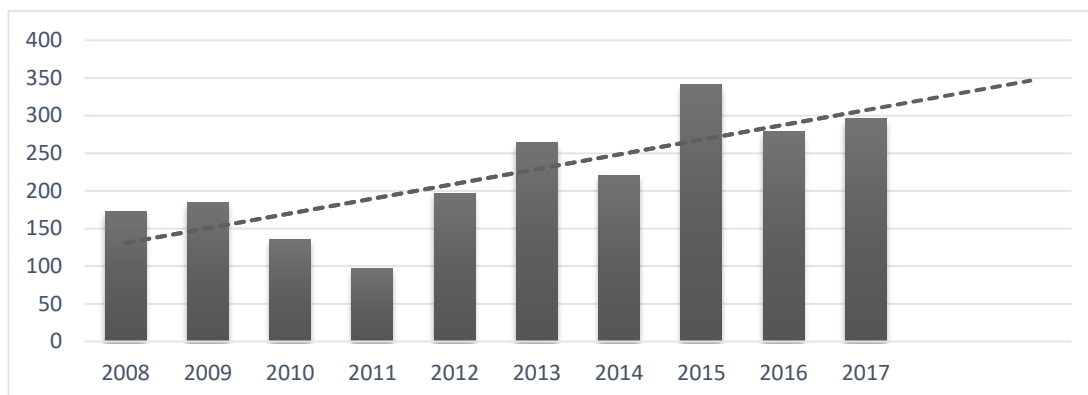

2. sz. ábra – EU 28 tagállamában 1 éjszakát turistaként regisztrált utazók száma és trendje
 Forrás: <https://bit.ly/2Ore7gM> (Letöltve: 2019. 03. 09.)

3. sz. ábra – EU 28 tagállamában regisztrált menedékkérők száma és trendje
 Forrás: <https://bit.ly/2TW8r4m> (Letöltve: 2019. 03. 09.)

A migráció adatelemzése során megállapítható, hogy az összlakosság létszámváltozási aránya, adatai és trendje, valamint a regisztrált menedékkérők és belső turizmus adatai előzők szerinti jellemzői között párhuzam és növekmény hasonlóság jelentkezik.

4. sz. ábra – EU 28 tagállamát érintő GTD által regisztrált terrorcselekmények száma és trendje
 Forrás: <https://bit.ly/2hiNCZL> (Letöltve: 2019. 03. 11.)

A GTD által kezelt terrorcselekmények összértékének elemzéséből levonható következtetés, hogy azok párhuzamos trendet mutatnak mind a lakosságszám, mind a regisztrált irreguláris migránsok számával. A prognosztizált trendelemzés a terrorcselekmények számának növekedését jelzi. A GTD adatok belső, mélyelemzése során ugyanakkor figyelembe kell venni pl. az azonosított, vagy feltételezett elkövetők állampolgárságát, a migráció és az elkövetés motivációs hátterét, célját, a célországot, amely körülmények már jóval árnyaltabbá teszik a generális számszaki adatokat.

Az EUROPOL 2008. évet értékelő TE-SAT jelentésében a terrorcselekmények jellemzői még a „rég” jegyeket viselik magukon. Ugyanakkor már megjelenik a második generációs muszlim bevándorlók között az egyének, csoportok toborzása, radikalizálódása az erőszakos dzsihád támogatására, terrorcselekmények elkövetésére.

A 2017. évre vonatkozó TE-SAT jelentés szerint a megerősödött jobboldali terrorista szervezetek célja a politikai, társadalmi és gazdasági rendszer megváltoztatása. Az értékelő jelentés szerint a regisztrált irreguláris migrációs kísérletek száma a külső határokon összességében csökkent, de nem szűnt meg és jelentős erőfeszítések történtek a terrorcselekmények elkövetésével összefüggésbe hozható személyek kiszűrésére, amelynek köszönhetően történtek ilyen megelőző beazonosítások. Ez, valamint a megelőző, vagy elkövetett terrortámadások elkövetőinek azonosításából származó adatok arra utalnak, hogy a potenciális elkövetői kör jelen van az irreguláris migrációs mozgásokban is.

Az értékelési időszakban nem igazolódott vissza, hogy a terroristák az EU-ban alkalmaznának kémiai, biológiai, radiológiai vagy nukleáris fegyvereket annak ellenére, hogy a dzsihádista terroristák aktívan érdeklődnek annak lehetőségeiről. Elkövetési eszközként, módszereként egyedi összeszerelésű robbanóeszközök, lő- és improvizált fegyverek a választott fegyverek, amelyek nem igényelnek sok előkészítést vagy speciális készséget a terrorista támadásokban való alkalmazásra.

Alkalmazott rendészeti megoldások

Az EU Belső Biztonsági Stratégiája azért született, hogy a tagállamok és azok állampolgárai számára értékelést adjon és ajánlásokat mutasson a természeti és az ember okozta katasztrófák megelőzésére, kezelésére. Ennek része a terrorizmus elleni fellépés az Európai Biztonsági Modellre építkezve.

A schengeni tagállami szövetség által alkalmazott Integrált Határigazgatás és annak hatékonysága (Európai Bizottság, 2018. 4-5. o.) értékelése szerint a schengeni külső határokon a határon átnyúló bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemre irányuló humán és eszköz kapacitást erősíteni kell, hogy felelős hatóságok észlelni tudják és meg tudják akadályozni a határon átnyúló bűnözést, a terrorista harcosokat a külső határokon.

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája (MNBS, 2012. (19), (37).) Kormányhatározatban került kihirdetésre. Magyarország az általános kockázat elemzési és értékelési adatok alapján a geopolitikai helyzete miatt a migráció és a terrorizmus veszélyének – *eltérő mértékben* – kitett. Ezeknek a veszélyeknek a megelőzésére, az új típusú kihívások kezelésére született döntés a Terrorelhárítási Központ (TEK) felállítására (2010). A TEK a rendőrségről szóló törvényben, annak részeként látja el az önálló Kormányrendeletben (3.§) sorolt feladatait. A Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (TIBEK, 2016) új, nemzetbiztonsági szolgálatként 2016. évben kezdte meg tevékenységét.

Az irreguláris migrációban érintett vándorlásnak és a terrorista cselekményeknek olyan áldozatai vannak, akik részére társadalmi szinten kell segítséget nyújtani. A migrációban külön kategóriaként kezelendők a sérülékenyek, valamint a terrorcselekmények fizikai és mentális sértettjei (Ritecz, 2016. 103-123. o.). Magyarország alkalmazza az áldozatvédelemre vonatkozó (Irányelv, 2012) normatívákat.

Az államhatárok őrzésében, annak szabályozott keretek között történő átlépésében a feladatrendszer demilitarizációja tapasztalható, amely tevékenységet rendészeti szervekkel és azok eszközeivel váltanak fel. A rendészeti szervek a tevékenységük hatékonyságának biztosítása érdekében feltérképezik, azonosítják, kezelik és az állam területére történő bejutás megelőzésére, megakadályozására törekszenek mindazon személyek, szervezetek tagjai esetében, akik „Clandestine Transnational Actors” szereplőként kerültek azonosításra. (Andreas, 2003. 78–79. o.).

Összefoglalás, következtetés, ajánlás

A leíró tanulmányok és adatbázisok elemzési adatai alapján megállapítottam, hogy a migráció és terrorizmus aktív, globálisan jelenlévő esemény, a rájuk jellemző változókkal, hatásokkal. Megállapítható, hogy a migrációban (ezen belül is elsősorban az irreguláris migrációban) beazonosíthatók olyan elemek, amelyek az indirekt hatásokon túl, direkt biztonsági kockázatot jelenthetnek a társadalmak számára. „*A statisztikai adatok alapvetően nem támasztják azt a közvélekedést, hogy a globálisan jelentkező migráció és az azon belül Európát érintő migrációs nyomás objektíve növelné a terrorcselekmények számát az öreg kontinensen. Ezzel együtt a szubjektív biztonság érzékelhetően csökkent, a kérdés igazán az, hogy ez miből eredeztethető*” (Ritecz, 2014. 23-42. old.).

A fejlett társadalmak demokratikus működésének alapja a jogilag szabályozott viszonyok, a legitim erőszakkal felruházott szervezetek működtetése a belső rend védelme érdekében. Az újonnan megjelenő, atipikus kihívásokra a jogalkotó is reagál eseti megoldásokkal, amelynek egyik eleme az irreguláris migrációhoz kapcsolódó jogsértések kriminalizálása (Stumpf, 2006. 367-419. o.) és a szekuritizáció (Teke, 2017. 27-35. o.).

A migráció jelenségének, folyamatának kezelésére egymással szemben alakultak ki és erősödtek meg azok az eszmék, amelyek a hatósági ellenőrzések részben és/vagy egészében történő elhagyását célozták meg. Ezzel szemben a biztonságérzet fenntartása, erősítése érdekében a kontroll-elmélet képviselői szerint a migráció alanyai esetében továbbra is szükséges a hatékony biztonsági célzatú ellenőrzési rendszer alkalmazása.

Az indokolt megelőző, vagy kezelő rendészeti intézkedésekhez nélkülözhetetlen a hight-tech infokommunikációs támogató bázis rendelkezésre állása; a határőrizeti és határforgalmi feladatokat végrehajtó szervek informatikai végpontjai által ellenőrzött adatok speciális adatbázisokba történő továbbítása, ellenőrzése, szükséges visszacsatolási rendszer kialakítás; a digitális vizuális felderítés, az ellenőrzött biometrikus adatok hasonlóan kialakítandó rendszer a biztonság növelése érdekében.

A folyamatelemzésekre épített módszertani ajánlásokkal szintén érdemben kezelhető a migráció és a terrorizmus is, amit a FRONTEX, az EU-SAT jelentések is visszaigazolnak. Ennek a célnak a támogatására jelentős potenciált kell fordítani az érintett szervek állományának speciális felkészítésére, eszközrendszerének fejlesztésére. A szakmaiság, objektivitás, hitelesség elvét képviselve indokolt a társadalom érintett szervek által történő tájékoztatása a folyamatosan karbantartott és közérthetően kommunikált, interneten is elérhető felületen.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A Kormány 1035/2012. (II. 21.) Korm. Határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
- A külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvény
- Alaptörvény, XXVII. Cikk (1)
- A terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló 295/2010. (XII. 22.) Korm. Rendelet
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/29/EU IRÁNYELVE (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról
- Andreas, Peter (2003): Redrawing the Line – Borders and Security in the Twenty-first Century - International Security, Vol. 28, No. 2.
- Az Európai Unió Belső Biztonsági Stratégiája (2010), Brüsszel, Forrás: <https://bit.ly/2CiHEnR> (Letöltés ideje: 2019.03.02.)
- A magyar nyelv értelmező kéziszótára Forrás: <https://bit.ly/2IXGx2G> (Letöltés időpontja: 2019.02.12.)
- Eredményjelentés az európai migrációs stratégia végrehajtásáról Brüsszel, 2018.3.14. COM(2018) 250 final ANNEX 6.
- Európai Unió terrorizmusellenes stratégiája (2005) 14469/4/05 REV 4, 6. o. Forrás: <https://bit.ly/2EYupu8> (Letöltés időpontja: 2019.02.12.)
- Éberhardt, Gábor (2019): A túlterheléses migráció kifejezésének helye a migrációelméletben (kézirat)
- Finszter, Géza (2009): Közbiztonság és jogállam – Jog, állam, politika – Kitekintés 2009/3.
- Gazdag, Ferenc; Remek, Éva (2018): A Biztonsági tanulmányok alapjai – Dialog Campus, Budapest
- Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény
- Hautzinger, Zoltán (2018): A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése – AndAnn Kft., Pécs
- Kerecsi, Klára (2018): A párbeszéd hatalma - A helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában – Dialóg Campus, Budapest
- Kmety, Károly (1897): A magyar közigazgatási jog kézikönyve – Politzer Zsigmond, Budapest
- Rendészettudományi szaklexikon (2018/A), NKE RTK, Budapest
- Rendészettudományi szaklexikon (2018/B), NKE RTK, Budapest
- Ritecz, György (2014): Ami a számok mögött van, avagy amiről nem beszélünk - Határrendészeti Tanulmányok

Sallai, János (2013): A globalizáció rendészeti kihívásai - Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XIV., Pécs, 37-41. o.

Sallai, János (2014): A rendészet globális, kontinentális, regionális és lokális kihívásai és válaszai napjainkban – In.: Tanulmányok „biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról – (Szerk.: Gaál, Gyula; Hautzinger, Zoltán) Pécs

Sallai, János (2018): Magyar Tudományos Akadémiai értekezés – kézirat

Schneier, Bruce (2010): Schneier a biztonságról, HVG könyvek, Budapest

Stumpf, Juliet (2006): The crimmigration crisis. Immigrants, crime, and sovereign power. American Iniversity Law Review Vol. 56:2.

Tálas, Péter (2007): A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára. MTA, Kisebbségkutató Intézet, Budapest

Teke, András (2006): A veszély kezelése és a határbiztonság - Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, VI., Pécs

Teke, András (2017): A deklarált veszélyértelmezés biztonsági kockázatai – Pécsi Határőr Tudományos közlemények

TE-SAT (2009): European Union terrorism situation and trend report Forrás: <https://bit.ly/2KuHL1D> (Letöltés időpontja: 2019. 03. 13.)

TE-SAT (2018/A): European Union terrorism situation and trend report Forrás: <https://bit.ly/2O7BEmO> (Letöltés időpontja: 2019. 03. 13.) 28-29. o.

TE-SAT (2018/B): European Union terrorism situation and trend report Forrás: <https://bit.ly/2O7BEmO> (Letöltés időpontja: 2019. 03. 13.)

Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (2016) Forrás: <http://tik.gov.hu/index> (Letöltés időpontja: 2019. 03. 13.)